

Medlemsrelationer och juridik

Charlotte Rehbäck

charlotte.rehback@energiforetagen.se

Klimat- och näringslivsdepartementet

Dnr KN2025/01529

Remissvar Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Energiföretagen Sverige tackar för möjligheten att få lämna synpunkter på remissen Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen. Energiföretagen vill se ett starkt skydd för den biologiska mångfalden och hotade arter. Dagens reglering riskerar dock att medföra en ineffektiv och orimlig avvägning mellan olika intressen i samhället och arters behov av skydd. Vi välkomnar därför ambitionen med att anpassa artskyddet genom ett mer effektivt och ändamålsenligt regelverk och anser att föreslagna förändringar kan bidra i arbetet med att förenkla regelverket, öka förutsebarheten och säkerställa att förbud inte hindrar att mark utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt. Energiföretagen Sverige inväntar Naturvårdsverkets förslag om vilka arter som bör vara nationellt fridlysta innan vi kan uttala oss om helheten. De föreslagna reglerna kan behöva kompletteras med tydliga definitioner och vägledningar, för att kunna tillämpas på ett förutsägbart och konsekvent sätt. Energiföretagen lämnar därför förslag till förbättring och förtydliganden som minskar denna risk.

Energiföretagen Sveriges utvecklade synpunkter

1. Förtydligande av vad som är störning och försämring av livsmiljö

Att skyddet utökas till att omfatta störningar och försämring av livsmiljöer innebär en betydande osäkerhet för bland annat nätägare. Begreppen "störning" och "försämring av livsmiljö" är svårdefinierade och riskerar att leda till oenhetliga bedömningar mellan olika prövningsmyndigheter. Kriterierna för vad som omfattas av "störning" och "försämring av livsmiljö" behöver förtydligas i förordning eller vägledning, för att exempelvis normal drift och underhåll inte i onödan ska omfattas av förbudet.

Nu föreslås att förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna även ska gälla fortplantningsområden och viloplats. Här ser Energiföretagen en risk för att en felaktig bedömning av exempelvis begreppet viloplats kan få stor påverkan på enskilda verksamheter. Det finns exempel på arter vars beteende gör begreppen

svårtillämpade, och där felaktigt skyddade viloplatsar får stora konsekvenser för branschen, till exempel för kraft- och värmeproduktion. Så är fallet när en jordhöj i närheten av en identifierad padda skulle kunna fungera som övervintringsplats, men det går inte med säkerhet säga att den används som det. Här behövs tydlig vägledning av begreppen.

Förslag: Kriterierna för bedömning av vad som störning respektive försämring av livsmiljö måste förtydligas i förordning eller vägledning.

2. Klargörande av vad som är ett angeläget allmänt intresse vid dispensprövning

Det är positivt att det införs möjlighet till dispens även när påverkan kan ske på artens bevarandestatus, under förutsättning att ett angeläget allmänt intresse föreligger. Regelverket ska enligt promemorian säkerställa ett effektivt nationellt skydd av hotade arter samtidigt som inskränkningar vid ändrad markanvändning, såsom exploateringar, begränsas till vad som är proportionerligt utifrån å ena sidan arternas behov av skydd och å andra sidan andra angelägna allmänna och enskilda intressen. Det är viktigt att lagstiftaren klargör närmare vilka allmänna och enskilda intressen som ska beaktas vid dispensprövningen, för att undvika utdragna processer och motstridiga bedömningar i frågan.

3. Förtydligande av undantag för pågående markanvändning

Formuleringen om att förbuden inte ska gälla i den mån "pågående markanvändning avsevärt försvåras" är positiv, men kan vara svårtolkad. I promemorian anges att förslagen innebär betydande lättnader för åtgärder som vidtas inom ramen för pågående markanvändning och som påverkar nationellt fridlysta arter, såsom vid pågående drift av en befintlig verksamhet som vindkraft eller mineralutvinning (s. 45). Här vill Energiföretagen framhålla att pågående markanvändning inte bara utgör drift av befintliga anläggningar, utan även återkommande underhåll och förstärkningar av t.ex. elnätets anläggningar.

4. Förtydliganden om vilka verksamheter som omfattas av de föreslagna undantagen från de nationella fridlysningsbestämmelserna

Det föreslås att förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna inte ska gälla, med undantag för starkt eller akut hotade arter, om det i det enskilda fallet är uppenbart att syftet inte är att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbuden. I den föreslagna lagtexten (9 a §) presumeras att jord- och skogsbruksåtgärder uppenbart inte har till syfte att orsaka en sådan påverkan, om inte annat framgår av omständigheterna. Energiföretagen invänder mot att endast jord- och skogsbruk ges en sådan särställning att det kan presumeras uppenbart inte ha ett sådant syfte, där kan även flera delar av energiförsörjningen bedömas sakna sådant syfte. I detta sammanhang vill Energiföretagen särskilt

belysa att andra samhällsviktiga näringar saknar uppenbart syfte att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbuden.

Förslag: Om skogs- och jordbruk pekas ut borde även andra samhällsviktiga näringar explicit pekas ut, så som energiförsörjningen.

5. Krav på eventuella kompensationsåtgärder måste vara rimliga

Dispens ska kunna förenas med krav på kompensationsåtgärder. Här kan Energiföretagen konstatera att kraven kan bli mycket kostnadsdrivande, även i fall där påverkan är marginell. Det är därför viktigt att kompensationskraven står i rimlig proportion till den faktiska påverkan och till projektets samhällsnytta.

6. Svårigheter att överblicka konsekvenser av den periodiska översynen

I promemorian föreslås att Naturvårdsverket gör en översyn av fridlysningen vart sjätte år. Här finner Energiföretagen det positivt med en regelbunden och vetenskapligt baserad översyn av fridlysta arter och dess skyddsnivå, så att omfattningen av skyddade arter är relevant. Det är bra att därigenom öka möjligheten att uppnå ett skydd baserat på vetenskap och bästa tillgängliga kunskap. Det är däremot svårt att överblicka vilka konsekvenser denna översyn kan få på exempelvis villkorsförskrivning.

7. Oklarheter kring hur pågående verksamheter kan påverkas av nya förbud samt ökad rättsosäkerhet i tillståndprocessen

Energiföretagen ser positivt på ambitionen att anpassa artskyddet till att bli mer proportionerligt. Promemorian anger att det inte kan uteslutas att det uppstår situationer där en pågående verksamhets påverkan på en art inte är förbjuden enligt nuvarande fridlysningsbestämmelser, men efter ikraftträdandet omfattas av ett förbud i någon av de nationella fridlysningsbestämmelserna (s. 40 f). Detta kan komma att påverka de verksamhetsutövare som har sina tillstånd och vars verksamhet har prövats enligt nuvarande lagstiftning. Lagstiftaren behöver klargöra vad konsekvenserna kan bli på rättskraften för verksamhetsutövers tillstånd enligt miljöbalken eller tillämplig sektorslagstiftning, särskilt vad gäller effekten av en dispensprövning.

Förslag: Övergångsbestämmelserna behöver ses över, särskilt vad gäller konsekvenserna av vad som händer med en verksamhet eller ett tillstånds rättskraft för det fall verksamhetsutövaren behöver söka dispens.

Anna Regnstrand

Enhetschef Medlemsrelationer och juridik, Energiföretagen Sverige